

ANTOLOGIA RUȘINII
după Virgil Ierunca

NICOLAE MERIȘANU (n. 1960, București) a absolvit Facultatea de Limbi Străine a Universității din București, Secția limbi clasice, în 1986. În prezent este consilier în cadrul Institutului Național pentru Memoria Exilului Românesc. A publicat volumele de proză scurtă *Zeul perisabil* (Editura Paralela 45, 2007) și *Ultimul vis imperial* (Editura Caligraf, 2008). A editat, de asemenea, în colaborare, volumul *Exilul și puterea comunistă în oglindă* (Monitorul Oficial, 2008). Nu a fost membru al UTC, nici al PCR.

DAN TALOȘ (n. 1980, Zalău) a absolvit Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca în 2003. În prezent este cercetător în cadrul Institutului Național pentru Memoria Exilului Românesc. A editat, singur sau în colaborare, volumele: *Români în exil, emigrație și diaspora* (Editura Pro Historia, 2006), Grigore Gafencu, *Situația politică* (Editura Paideia, 2007) și *MAE și exilul românesc* (în curs de apariție).

NICOLAE MERIȘANU DAN TALOȘ
EDITORI

**Antologia
rușinii**
după Virgil Ierunca

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Cătălin Strat
Coperta: Ioana Dragomirescu Mardare
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Pop
DTP: Ileana Buzoianu, Dan Dulgheru

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Antologia rușinii după Virgil Ierunca / ed.: Nicolae Merișanu, Dan Taloș –
București: Humanitas, 2009

ISBN 978-973-50-2359-1

I. Merișanu, Nicolae (ed.)

II. Taloș, Dan (ed.)

821.135.1-822

© HUMANITAS, 2009, pentru prezenta ediție

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

CUVÂNT ÎNAINTE

Scribii rușinii

*„Prea făcurăți neamul nostru de rușine și ocară,
Prea v-ați bătut joc de limbă, de străbuni și obicei.“*

(Mihai Eminescu, *Scrisoarea III*)

*„Vorbim, bineînțeles, de acei scriitori care și-au arvunit
conștiința și s-au pus cu trup și suflet în slujba depravării
oficiale. Fapta lor de mârșăvie fără capăt nu e răscumpărată
– în peisajul moral al Țării – decât de conștrații lor care tac,
cei mai mulți în temnițe și lagăre, și care de fapt sunt singurii
care făuresc în clipa de față viitorul spiritual al României.“*

(Virgil Ierunca, în rubrica „Antologia rușinii“,
România Muncitoare, nr. 90–91/octombrie–noiembrie 1959)

*„În cultură, domnule, **noi** nu admitem decât români proști sau
foarte proști, cu condiția să fie cât mai mari lichele.“*

(Aurel Baranga către I.D. Sîrbu,
în *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*)

Înainte de amnistierea generală din 1964, dar mai ales după această dată, puterea comunistă a folosit diverse tertipururi pentru ademenirea și subordonarea intelectualității: permisiunea de publicare, posibilitatea de a călători pentru studii în afara țării, organizarea de expoziții și de concerte în țară și străinătate, dar și slujbe sigure în diverse instituții și edituri sau posturi în redacții de ziare și reviste. Prețul plătit a fost, bineînțeles, subordonarea actului cultural de orice fel directivelor de partid. Foștii deținuți politici ce se doreau publicați, proletcultiștii ce simțeau că pierd

teren, noile valuri de tineri scriitori, actorii, artiștii, muzicienii, dar și valurile de impostori, de mediocri și politruci sunt toți parte dintr-un proces ce va degenera în odiosul cult al lui Ceaușescu.

Această generalizare a servilismului este cu atât mai curioasă cu cât spectrul închisorii și al Canalului nu mai plana asupra intelectualului român. Dacă în unele cazuri din „obsedantul deceniu“ derapajele pot fi explicate și prin prisma fricii generalizate, după 1965 nu se poate găsi altă explicație decât dorința de afirmare, în cazul scriitorilor și artiștilor valoroși, și de parvenire, în cazul impostorilor.

Începutul epocii Ceaușescu a însemnat, totuși, o perioadă de afirmare a unor mari nume în literatura și cultura română. Au fost redescoperiți și reconsiderați autori aflați până atunci la index, au fost promovați autori ce se aflau în exil și a căror poziție față de regimul din țară era bine cunoscută. Fără urmă de îndoială, a fost un moment important al culturii române tocmai ieșite din era terorii și a marxismului atotprezent. Dar toate aceste lucruri importante s-au făcut cu mari sacrificii, cu tot mai mari plecări în fața partidului binevoitor. Anii amintiți au reprezentat, în aceeași măsură, începutul cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu¹. Momentul iulie 1971 a dus la exacerbarea acestui cult și, deci, la o generalizare și permanentizare a servilismului intelectualilor români. De altfel, acest moment de început al celei de-a doua stalinizări a culturii române l-a și determinat pe Virgil Ierunca să reia „Antologia rușinii“, un mai vechi proiect (din anii 1957–1961) de demascare a coabitării intelectualității românești cu puterea comunistă.

1. Un rol important în demararea acestui cult l-au avut sprijinul declarativ al lui Ceaușescu pentru mișcarea reformistă a lui Alexander Dubček și refuzul de a participa, pe 21 august 1968, la invadarea Cehoslovaciei de către trupele Pactului de la Varșovia. Acest gest a cucerit până și pe unii foști deținuți politici, cum ar fi Paul Goma și Alexandru Ivasiuc, care s-au înscris în acele zile în PCR.

Ce este „Antologia rușinii“?

„Antologia rușinii“ este o rubrică pe care Virgil Ierunca a ținut-o în presa exilului¹ și în care sunt consemnate derapajele intelectualității românești și compromisurile ei în fața directivelor de partid. Dar, în același timp, deși Virgil Ierunca intervine puțin în explicarea și comentarea acestor texte, „Antologia rușinii“ trebuie văzută ca un demers moral (de demascare a lașității intelectualității românești și a servilismului ei față de politica partidului²) și sociologic (de consemnare a mecanismelor prin care un sistem totalitar a reușit să-și subordoneze întreaga mișcare culturală³). Selecția făcută nu este una gratuită și, mult mai important, este gândită să aibă o finalitate. „Antologia rușinii“ – susține Virgil Ierunca într-un text programatic, publicat în nr. 71 din noiembrie 1957 al revistei *România Muncitoare*, în preambulul primului episod al unui lung și trist serial – „va înregistra – cu cel mai mare dezgust – acele texte care vor ieși din comun prin stupiditatea, servilitatea și neobrăzarea lor. Ca într-un fel de oglindă a degradării vor figura aici cei care și-au

1. „Antologia rușinii“ a fost, de asemenea, o rubrică difuzată intermitent în cadrul emisiunii radiofonice „Actualitatea culturală românească“ de la Radio Europa Liberă. Prezentul volum conține selecțiile publicate în periodice.

2. „Rolul nostru este însă de a înregistra – obiectiv – toate convulsivunile minciunii, deoarece ele alcătuiesc țesătura istoriei, nu numai de azi, ci și de mâine, și a lăsa să treacă neconsemnată întreagă această odisee a degradării ar însemna să contribuim – printr-o tăcere vinovată – la opera de edificare a mistificării socialiste“ (Virgil Ierunca, *Dimpotrivă*, Editura Humanitas, București, 1994, p. 221).

3. „Textele acestor cocote dresate“ – subliniază Virgil Ierunca într-un articol polemic din februarie 1985 – „constituie o antologie a rușinii scriului românesc, și ele vor fi de mare folos nu numai istoricilor literari de mâine, dar și sociologilor ce vor avea de descifrat procesul constituirii unei societăți totalitare, unde rolul funcțional al minciunii e primordial“ (*Ibidem*, p. 225).

pierdut nu numai conștiința, ci și măsura. Măsura supușeniei lor față de regimul care a răpit României libertatea ei de a fi. De textele acestea, dar nu numai de ele, va trebui să ne amintim *bine* atunci când vom încheia socotelile cu cei care azi întrec măsura propriei lor prostituții spirituale.“

Virgil Ierunca a vrut să demaște, prin aceste reluări din presa de propagandă, uniformizarea conștiințelor, a limbajului și extinderea fără precedent a servilismului, incluzând toate domeniile creației: literatură, arte plastice, teatru, film, știință. Era oripilat că numărul adeziunilor la politica aberantă a partidului crește, materialul oferit spre a fi catalogat în „Antologia rușinii“ fiind aproape imposibil de cuprins. Cu cât divorțul dintre realitatea materială mizerabilă și discursul ideologic crește, cu atât întâlnim mai mulți intelectuali dispuși, fără rușine, să se înregimenteze în tagma laudătorilor.

Celor care cunosc opera demascatoare a lui Virgil Ierunca, celor ce își amintesc de emisiunile lui de la Europa Liberă, recuperarea „Antologiei rușinii“ li se va părea firească și bine-venită. Este suficient să răsfoim volumele *Românește și Dimpotrivă* pentru a descoperi că numele consemnate în cele ce urmează sunt aceleași cu care Virgil Ierunca a polemizat în neobosita lui activitate publicistică. De aceea, considerăm că *Antologia rușinii* nu doar lămurește și întregește demersul moral al lui Virgil Ierunca, dar și conturează mult mai clar portretul unui luptător neobosit pentru sănătatea culturii române.

Pe cine regăsim în „Antologia rușinii“?

Printre laudătorii cuplului Ceaușescu trebuie să facem și o distincție de finețe. În „Antologia“ lui Virgil Ierunca există amestecate numele unor personalități de valoare ale vieții literar-artistice și științifice, o serie de activiști culturali, frecvent mediatizați, dar fără valoare literară, și mulți anonimi în căutarea afirmării. *Grosso modo*, împărțirea poate fi următoarea:

1. Valori autentice, cedând în fața ispitelor materiale ale partidului¹. De exemplu, oamenii de știință (cum ar fi George Emil Palade sau Henri Coandă) au pactizat cu regimul din dorința de a înființa sau conduce unele institute de cercetare în România, în timp ce unii scriitori și artiști valoroși (Nicolae Balotă sau Marcel Chirnoagă) pactizau în speranța de a grăbi publicarea unor cărți sau vernisarea unor expoziții².

2. Activiștii culturali, oameni foarte des mediatizați, cu bună știință, de partid, deoarece, prin obediență și lipsă de talent, puteau servi ca un contramodel pentru tinerii rebeli care doreau un suflu nou în literatura română³. Acești activiști culturali se regăsesc în conducerea ziarelor și revistelor, în conducerea televiziunii și

1. Despre această categorie, Virgil Ierunca spunea, în februarie 1994, că „ar putea fi mai puțin gravă și nu este. Fac parte din ea oameni de cultură și artiști care nu s-au sfiit să devină «propagandabili». Eroare sau tribut? Câteodată tribut, dar niciodată eroare. Ci numai concesiile – ar putea răspunde propagandabilii. Însă concesiile nu stau pe loc, cresc și se dezvoltă ca niște vegetale maligne. Dacă a doua concesiile nu e mai vinovată decât prima, amândouă suprapuse – o știm de la Camus – «alcătuiesc o lașitate, iar două lașități reunite nasc dezonoarea». Așa se face că avem și o moștenire a dezonoarei. Cum ne-am explica altfel impolitețea actuală a fantomelor?” (*Ibidem*, p. 8).

2. Această împărțire ne aparține și am făcut-o în scopul clarificării unor ierarhii reale, dar merită subliniat faptul că Virgil Ierunca ia în considerare doar abandonul moral al acestora, iar nu valoarea operei, pe care oricum o sesiza.

3. „Setea de ascensiune are, printre scriitorii din România, tipologiile ei. Activiștii de tip banal se alătură celor mimând sinceritatea și patriotismul până a le crede și ei reale, vila, automobilul, turismul nefiind de ajuns ca răsplătă, dacă nu li se adaugă iluzia bunei conștiințe. Vremurile sunt mai nuanțate și parvenirea se vrea și ea delicată, camuflată sub pretextele de patriotism, sau de marxism. [...] În linii mari, scuzele sau pretextele au drept nume: naționalismul, marxismul sau geniul. Deoarece «geniul» este acum foarte răspândit la București, de mult talentul nu mai e o calificare suficientă pentru setea de glorie a scriitorilor de care vorbim“ (*Ibidem*, p. 181).

a radioului. Ei îndeplinesc simultan și activitatea de cenzură acolo unde își desfășoară activitatea. Dacă am realiza un tabel comparativ-sincronic cu aparițiile literare din Occident, am fi îngroziți de temele provinciale și marginale care se încurajează în literatura română. Tezele din iulie 1971 reorientează literatura română spre optimismul obligatoriu, triumful socialismului și proslăvirea liderului în poeme care se regăseau, de obicei, pe prima pagină a revistelor literare. Putem afirma că acești activiști culturali au reprezentat principala frână în modernizarea culturii române.

3. Anonimii și veleitarii. Erau oameni provenind din diverse sectoare de activitate care vedeau în cultul lui Ceaușescu o ocazie de afirmare în spațiul literaturii. Ei au avantajul de a apărea lângă nume reprezentative tocmai din cauza uniformizării limbajului poetic, utilizării șabloanelor obligatorii, ceea ce, din păcate, îi fac egalii unor scriitori autentici în această degradantă tentativă de afirmare cu orice preț.¹

4. Românii din exilul colaboraționist. În numerele din revista pariziană *Ethos*, „Antologia rușinii“, reluată după o întrerupere de 10 ani, este însoțită de o rubrică paralelă intitulată „Români deplasați“. Aici sunt demascați reprezentanții așa-numitului exil colaboraționist, care, din diverse motive, nu cu mult diferite față de cele ale adulțitorilor din țară, scriau în presa colaboraționistă (*Europa și neamul românesc, Noi, tracii*, dar mai ales în organul partidului *Tribuna României*, moștenitorul *Glásului Patriei*) despre realizările României comuniste. Aberațiile și metaforele nu erau deloc diferite față de cele din presa internă, doar perspectiva era diferită. Era o viziune nouă, revelatoare, asupra realităților românești, a unor români stabiliți în afara țării. Bineînțeles,

1. „Într-un regim normal, acești neofiti proliciși n-ar stingheri pe nimeni; într-un regim comunist însă, unde agitația ideologică este un instrument de promovare a confuziei valorilor, puținții literari tulbură apele, amalgamează situațiile, devin primejdioși din cauza imposturii astfel instaurate: prin prezența abuzivă, literatura se metamorfozează într-un spațiu minat de ambiguități și dileme“ (*Ibidem*, p. 230).

propaganda peste hotare avea ca scop promovarea României socialiste în rândul emigrației și manipularea acesteia, în sensul renunțării la criticile aduse regimului de la București. Virgil Ierunca era conștient de acest lucru și tocmai de aceea a atacat această practică.

Desigur, multe din numele prezente în această rubrică nu mai spun astăzi nimic¹ (de aceea ne-a fost imposibil să găsim informații despre majoritatea „românilor deplasați“). Tocmai din cauza situației lor ciudate, de reprezentanți ai emigrației și de lăudători ai regimului ceaușist, aceștia au fost evitați de reprezentanții de marcă ai exilului românesc și au căzut în uitare o dată cu căderea regimului comunist din țară.

Etapele „Antologiei rușinii“

Virgil Ierunca a început să publice rubrica „Antologia rușinii“ din 1957, în revista *România Muncitoare* de la Paris. O primă etapă acoperă anii 1957–1961. Este o etapă distinctă, diferită de cele ce au urmat mai târziu, din mai multe puncte de vedere. Sunt cuprinși în aceste prime selecții nume grele ale literaturii române interbelice (George Călinescu, Tudor Arghezi, Tudor Vianu, Șerban Cioculescu) care, pentru a se pune sub protecția partidului, pentru onoruri și, de ce să nu recunoaștem, pentru confortul material², s-au pus în slujba partidului într-un moment

1. Excepție fac, totuși, omul de afaceri Iosif Constantin Drăgan și omul de știință George Emil Palade.

2. „Miliardarii valahi se recrutează dintre miliardarii de rime și mășcăricii scenelor. Poetul Eugen Jebeleanu a încasat 100 000 lei, în șase luni, adică leașa pe 40 de ani a atâtor prieteni ai mei titrați, ajunși magazioneri cu două sute de lei pe lună. Maria Banuș a primit 25 000 lei pe un volum de versuri drăgălașe, adică leașa pe zece ani! Poeții și cântăreții sunt miliardarii epocii“ (Petre Pandrea, *Crugul mandarinului. Jurnal intim (1952–1958)*, Editura Vreamea, București, 2002, p. 80).

în care o parte din confrății lor (sau frații lor, cum e cazul lui Radu Cioculescu) era în pușcării, iar o altă parte își aștepta rândul în purgatoriul cotidianului cincizecist.¹ Sunt, de asemenea, amintiți aici cunoscuți scribi ai partidului, autori mediocri, dar care au fost, pentru scurt timp, nume importante în canonul literar impus de regimul comunist (Lucia Demetrius, Eusebiu Camilar, Mihai Beniuc). Slugi mereu dispuse să scrie întru gloria partidului, aceștia sunt primele nume din lungul șir al oportuniștilor scoși la iveală de regimul comunist, care au trăit cu iluzia că o relație bună cu partidul poate asigura unui scriitor o glorie nemăsurată. Nu a fost să fie așa, unii dintre aceștia (și ne gândim în primul rând la Mihai Beniuc) căzând în dizgrație și uitare cu mult înaintea prăbușirii regimului comunist.

Tot aici îi găsim citați pe unii din principalii lideri comuniști ai vremii (Gheorghe Gheorghiu-Dej, Petru Groza, Chivu Stoica). Prezența lor poate părea cel puțin bizară. Este firesc ca liderii unui regim totalitar să-și susțină acțiunile politice prin texte în presă. Prezența lor în antologie are, credem noi, o singură explicație: speranța nerostită a antologatorului că regimul comunist va fi curând înlăturat și că acești lideri responsabili pentru decimarea intelectualității românești vor fi trași la răspundere.

Virgil Ierunca reia rubrica în presa exilului abia în 1971, odată cu lansarea celebrelor Teze din iulie. Nu cunoaștem motivele acestei pauze prelungite. Ceea ce e sigur e că ea nu se datorează încetării „valurilor de rușine“ din presa comunistă.

Odată reluată, în fatidicul an 1971, rubrica este susținută, cu regularitate, în mai multe publicații ale exilului (*Ethos*,

1. „Aveam, ca profesor, 500 de lei pe lună, Blaga avea 600 de lei, fiind ajutor de bibliotecar. În această perioadă cumplită (devenisem donator de sânge voluntar, primeam pentru 200 grame de sânge 50 de lei și un kilogram de carne), Baconsky, pentru un singur poem (despre chiaburi, CEC, odă lăptarului meu), încasa între 3 000–5 000 lei. Căuta mobilă și covoare de preț, achiziționa, de la fostele case mari, tablouri rare, blănuri, perle veritabile...“ (I.D. Sîrbu, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1996, vol. 2, p. 307).

Contrapunct, Limite, Lupta/Le combat), până în pragul căderii regimului comunist (octombrie 1989). Anul 1971 nu este ales la întâmplare pentru reluarea rubricii: este anul sinistrelor Teze din iulie, dar și anul în care a început să capete contur în propaganda comunistă cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu. Selecțiile din aceste ultime două decenii comuniste nu fac decât să ia pulsul tot mai accelerat al delirului care, odată cu Ceaușeștii, a cuprins întreaga intelectualitate românească.

Triumful limbii de lemn

„Între paranoia și delir o seamă de scriitori și-au definit și mai exact personalitatea: suflete moarte de veselie. Pentru un sociolog al literaturii hagiografico-politice, textele acestora constituie un document de neînlocuit. Ele arată până unde poate ajunge logocrația într-un regim comunist și care sunt metodele de a tortura limbajul spre a-l sili să nască o irealitate aproape magică.”¹

Este evident, așa cum reiese și din fragmentul de mai sus, că unul dintre principalele motive pentru care Virgil Ierunca a ținut această rubrică, pentru care a condamnat vehement și constant compromisiunile scriitorilor români, a fost grija pentru limba română (în sprijinul acestei supoziții vine și comentariul lui Virgil Ierunca la poezia lui Alfred Margul Sperber din cadrul „Antologiei”, acesta fiind singurul caz când criticul ține să comenteze un text selectat). Într-adevăr, în întreaga propagandă comunistă, limba română este pervertită, mutilată, anchilozată și, prin consecință, scriitorul român își pierde izvorul esențial. Poetul Nichita Stănescu spunea că limba română este patria lui. A fost, în mod cert, pentru el și pentru alții. Dar, în același timp, marea majoritate a scriitorilor, și printre ei același Nichita Stănescu, au contribuit din plin la crearea unei limbi paralele, schematizate: limba de lemn a regimului ceaușist. Încă o dată se dovedește

1. Virgil Ierunca, *op. cit.*, p. 202.

că fragmentele selectate de Virgil Ierunca nu sunt luate la întâmplare. Sunt cuprinse aici toate clișeele propagandei comuniste, toate vorbele goale ce trebuiau să îmbrace realitatea românească în poezie.

Dar intenția lui Virgil Ierunca nu a fost doar de a prezenta și, deci, condamna limba obositoare a propagandei. Românii din țară o știau foarte bine, evitau articolele de propagandă din ziare și reviste, citind doar puținele articole care aveau un miez cultural. Ceea ce antologatorul a vrut să sublinieze este mult mai grav: uniformizarea limbajului. Indiferent de profesia lor, de gradul de cultură, de trecutul și de perspectivele lor, toate persoanele antologate vorbesc aceeași limbă plată, anostă, sterilă. Fie că e vorba de importanți scriitori (Nichita Stănescu, Nicolae Balotă, Tudor Vianu, Șerban Cioculescu), de istorici (Constantin Daicoviciu, Dan Berindei, Ștefan Pascu), de mari actori (Amza Pellea, Mircea Albulescu, Radu Beligan), de scriitori mediocri (Platon Pardău, Nicolae Dan Frunteletă), de poeți de curte (Corneliu Vadim Tudor, Adrian Păunescu, Nicolae Dragoș), oameni de știință, profesori universitari sau chiar muncitori, limbajul e comun. Aici este adevăratul triumf al limbii de lemn: odată cu uniformizarea conștiințelor, are loc o și mai evidentă uniformizare a limbajului/discursului. Poți fi o brută și în același timp un mare scriitor sau artist. Dar limbajul sărăcit, stereotipia, este sfârșitul lamentabil al oricărui demers creator. Se dovedește că atât academicianul, cât și strungarul devin sclavi deopotrivă în fața partidului.

Tânărul scriitor „își închipuie [...] că poate să tipărească volume degajate de imperativele de partid, plătind în schimb această falsă libertate cu articole de gazetă unde dă Cezarului ce este al Cezarului. [...] Scriitorul există prin cuvânt [...] și, o dată terfelit, cuvântul nu se mai întoarce neprihănit de pe pagina de ziar în volumul ce se voia (la) adăpost de concesi¹”. Această imposibilitate de a separa discursul de gazetă de

1. *Ibidem*, p. 103.

discursul literar elevat este, probabil, explicația plafonării multora dintre cei care au încheiat pactul cu diavolul. Dacă în cazul marilor scriitori din anii '50 (George Călinescu, Tudor Vianu, Tudor Arghezi) compromisul, plafonarea vin după încheierea unei opere, în cazul ultimelor generații de scriitori formați sub regimul comunist aceștia se plafonează, se împotmolesc în stereotipiile discursului partinic înainte de a crea o operă viabilă. Așa se face că limba de lemn a propagandei, condamnată de Virgil Ierunca în publicistica lui și înfățișată ca atare în „Antologia rușinii“, este, înainte de toate, o crimă împotriva culturii și spiritualității românești.

Cultul lui Ceaușescu

Dacă întreaga maculatură a propagandei comuniste s-ar pierde peste noapte (ceea ce ar fi o ușurare pentru mulți fii ai patriei), selecțiile lui Virgil Ierunca ar fi suficiente pentru reconstituirea întregului cult al lui Nicolae Ceaușescu. De altfel, cu excepția primelor rubrici de la sfârșitul anilor '50, întreaga antologie nu face decât să înregistreze ascensiunea tot mai alarmantă și mai grotescă a acestui cult, secondat, de la un anumit moment, de cel al soției.

Astfel, îl vedem pe Ceaușescu alăturat marilor nume ale istoriei românești: Decebal, Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul. Nu lipsesc comparațiile cu Tudor Vladimirescu, Nicolae Bălcescu sau Alexandru Ioan Cuza, adică mari revoluționari și reformatori, așa cum și Ceaușescu se dorea a fi văzut. Dar cultul nu se limitează, în ceea ce privește panoplia marilor conducători, la o simplă comparație. Ceaușescu este văzut, atunci când toate comparațiile s-au epuizat, ca un demn urmaș al eroilor, o chintesență a marilor nume. În paroxismul cultului personalității, Ceaușescu devine pur și simplu o necesitate istorică. În continuarea marilor figuri ale națiunii noastre nu se putea afla decât Nicolae

SUMAR

SCRIBII RUȘINII.

Cuvânt înainte de Nicolae Merișanu și Dan Talos 5

Notă asupra ediției 25

ANTOLOGIA RUȘINII 29

Addenda 417

Post-scriptum 561